

паэты планеты

Ёган Вольфганг Гётэ

Выбраная паэзія

Пераклад з нямецкай

2016

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выданняў:

Goethe, J.W. *Gedichte*. Eine Auswahl. Hrsg. von Stefan Zweig.
Leipzig: Reclam, 1976.

Goethe, J.W. *Gedichte*. Moskau: Progress, 1980.

Goethe, J.W. *Römische Elegien*. Verlag der Nation Berlin, 1956.

Goethe, J.W. *Faust: Urfaust*. Faust I und II. Paralipomena.

Goethe über «Faust». Aufbau-Verlag Berlin und Weimar 1971.

На вокладцы:

ЁГАН ГЕНРЫХ ЛІПС,

Партрэт Ёгана Вольфганга Гётэ, 1791.

©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.

Маім песням
(An meine Lieder)

Будзьце, песенькі і песні,
Сведкамі маіх уцех.
Ах, не вернецца час весні:
У яго імклівы бег.

Уцякае сябар жартаў –
Той, каму я іх пяяў.
Ах, а мне ўжо й плакаць варта
Па дзяўчыне, што кахаў!

Як нас ростань назаўсёды
Вымучае аж да дна,
То ўзгадае асалоды
Даўніх нашых дзён яна.

Маёй маці

(An meine Mutter)

Хоць вестак ад мяне няма, хоць і лісты
Задоўга йдуць, ты не пускай адчай
У сэрца, быццам страціў любы сын
Усю пяшчоту да цябе. Не! як скала,
Што вечнаю стаіць катвігаю ў рацэ
І хоць патокі, хвалі б'юцца аб яе
Раз моцна, раз слабей, на нейкі нават час
Зусім яе хаваюць ад вачэй, але
Нішто яе не можа пахіснуць, як і маю
Пяшчоту да цябе: яна ў маіх грудзях
Навечна, хоць нямала навальніц жыццё
Нясе штодня – іх уздымаюць скруха, боль,
А тую радасць, што палашчыць хоча, ўшчэнт
Імкнуцца заслانیць сабой, каб сонечны прамень
Не мог дайсці – і каб не даць табе адчуць,
Не даць уцяміць, як да глыбіні душы,
Да скону дзён сваіх табе адданы сын.

Травеньські спеї
(Mailed)

Як светла ззяе
Прырода мне!
Як свеціць сонца
Па зімнім сне!

Бутоны кветак
Па ўсіх лугах
Спеї шматгалосы
Ва ўсіх гаях.

З грудзей ірвецца
Вясёлы смех.
О сонца! шчасце!
О мора ўцех!

О скарб, каханне
Маё, зірні,
Залоціць ранак
У вышыні!

Твой свежы подых
Лугам, палям,
А краскі ззяюць
І тут, і там!..

Дзяўчо, ты сэрца
Чаруеш скрозь!
Глядзіш вачыма,
А ў іх – мілосць!

Так любіць спевы
Маленькі птах,
А кветкі ў полі –
Чароўны пах,

Маё каханне,
Так грэе кроў:
Я так чакаю
Тваіх дароў –

Да песняў новых
Натхняеш ты:
Ў іх шмат мілосці
І пекнаты!

Спатканне і ростань
(Willkommen und Abschied)

Быў сэрца кліч: хутчэй да коней!
І конь памчаў, нібы страла.
Зямлю ўкалыхвала сутонне,
І ноч да стромых гор паўзла.
Дуб узвышаўся, нібы волат,
Імгла тулілася ніжэй,
І цемра з хмызнякоў наўкола
Сачыла сотню вачэй.

Там поўня ў мроіве свяціла
Журботна з-за высокіх хмар,
Вятры распасціралі крылы,
Злавесна авявалі твар.
Хоць ноч гайнэй пачвар глядзела,
Я ўзнёслы быў, ляцеў мой конь:
Як сэрца полымем гарэла!
Які па жылах цёк агонь

І ўбачыў я цябе: пяшчота
З вачэй струменіла тваіх –
Была тваёй мая істота,
Быў для цябе мой кожны ўздых.

Ружовы німб вясны прыгожай
Аздобай твару быў твайго,
Я шчасця прагнуў – толькі, Божа!
Я ўсё ж... ці заслужыў яго?!

А ўранні – ростань, як заўсёды,
І сэрцу распачна ў грудзях.
Якая ў пацалунках слодыч,
І боль які ў тваіх вачах!
З'язджаў я – ў позірку адданым
Ты скруху не магла схаваць.
І ўсё ж, як слаўна быць каханым,
Багі! як слаўна ўсё ж – кахаць!

Спеў вандроўніка ўначы
(*Wandrer's Nachtlied*)

З неба, дзе юдоль твая,
Шлеш ты суцяшэнне болю;
Тым, хто церпіць удвая,
Ты ўдвая нясеш патолю.
Цела гэтак натаміўшы,
Скруха й радасць што дае?
Мір і ціша,
Грудзі лекуйце мае!

*** (Другі спеў вандроўніка ўначы)

(Ein anderes)

Ціша па-над цяснінамі
Стromых гор.
Подых над вершалінамі
Нібы замёр.
Шолах – хоць бы адзін!
Птушкі маўчаць, нібы ў смутку –
Што ж, прычакаеш хутка
Ты і сабе спачын.

Боскае
(*Das Göttliche*)

Шляхетным ты будзь
І чулым, чалавек!
Бо сярод існага
На ўсёй зямлі
Цябе гэта розніць
Ад іншых істотаў.

Слава невядомым
Вышэйшым істотам,
Якіх мы прадчуваем!
Будзь падобны да іх,
Хай іх прыклад дадасць
Веры ўсім нам.

Бо няма пачуцця
У прыроды:
Сонца свеціць
Над ліхім і добрым
І злачынцу так сама,
Як і праведнаму, ззяюць
Месяц і зоркі.

Вятры й паводкі,
Град і грымоты
Кожны мецяць сваё
І зносяць з сабою
У прамінанні
І тое, й другое.

Так і між людзей
Ходзіць шчасце сляпое:
То кудзеры ўхопіць
Цнатлівага хлопца,
То спадзе на голы
Чэрап грахоўны.

Па вечных, жалезных,
Вялікіх законах
Мы разам павінны
Жыцця свайго колы
Закончыць міжволі.

І толькі чалавек
Немажлівае робіць:
Адрозненне, выбар;
Выносіць прысуды.
І ён адзін дорыць
Вечнасць імгненню.

Адзін ён дабро
Ўшаноўвае годна
І ліха карае;
Ён лечыць, ратуе;
Ўсё, што збілася з тропу,
Злучае ў карысці.

А мы шануем,
Як быццам людзей,
І багоў неўміручых,
Што ў вялікім твораць
Тое, што найлепшы
Ў малым рабіць прагне.

Слаўны чалавек,
Добрым, чулым будзь!
Твары нястомна
Карысць і праўду,
Будзь як правобраз
Істот тых вышэйшых!

Рыбак

(Der Fischer)

Вада цурчыць, вада бяжыць...
Схіліўшыся над ёй,
Рыбак за вудаю глядзіць:
У сэрцы лад, спакой.
Глядзіць ён, слухае прыбой –
Тут плёскаць хваляў сціх,
І над аціхлаю вадай
Дзяўчына ўзнікла з іх.

Да рыбака пые яна:
«Нашто, нібы знарок,
Ты вабіш мой народ са дна
Туды, дзе пекла змрок!
Ах, знаў бы ты, як рыбкам там,
На дне, прывольна – ты б,
Каб зноў паздаравець, і сам
Сышоў да нас, у глыб.

Ці ж сонца, выйшаўшы з-за хмар,
Не лашчыцца ў вадзе?
Ці гэтка гожа твой жа твар
У іншым люстры дзе?
Ці ж небасхіл не зліты з ёй,
Не мкнецца да вады,

Адбітак ці не ўцягне твой
Цябе ж у глыб, сюды?»

Вада цурчыць, вада бяжыць,
А рыбаку скрозь шум,
Як любай спеў, той спеў гучыць
І наганяе сум.
Яна заве, яна пяе –
І лёс пачаў адлік...
Ён нахіліўся да яе
І – назаўсёды знік.

Альховы цар

(Erlkönig)

Хто едзе так позна праз ноч у імгле?

То бацька з сынам малым у сядле:

Ён хлопчыка моцна абняў свайго –

Прытульвае, песціць і лашчыць яго.

– Сыночак, чаму ты хаваеш твар?

– Не бачыш, татуля, Альховы цар –

Карона і шлейф... то ж відаць і здалёк.

– Імгла гэтак сцелецца, мой сыноч.

«Хадзем жа, хадзем жа, дзіцёнак мой:

У гульні-забавы згуляем з табой,

Шмат красак дзівосных убачыш ты,

Ад маці прыдбаеш убор залаты».

– Ой, татка, татуля, ты чуеш ці не,

Альховы цар што нашэптвае мне?

– Ну што ты, суцішся, маё дзіця –

То вецер варушыць гурбы лісця.

«Хадзем жа, мой хлопчык, між дрэў векавых

Сустрэнеш дачок ты прыгожых маіх,

Закруціць цябе карагод начны,

Забаюць цябе, запяюць яны...»

– Ой, татачка, татка! Зірні – там, дзе змрок,
Няўжо ты царовых не бачыш дачок?
– Ды як жа, ўсё бачу, сыночак мой:
То вербы сівыя стаяць над вадой.

«Ты мне даспадобы, цябе не аддам,
Ты пайдзеш, калі й не захочаш сам...»
– Ой, татачка мілы! Мяне схапіць
Ён хоча... Ах, як жа мне моцна баліць!..

Імклівага конніка скоўвае жах.
І плача, і енчыць малы на руках.
Вось бацька нарэшце ўбачыў жытло –
Ў абдымках дзіця нежывое было.

Пясняр (*Der Sanger*)

– Што гэта чуецца з двара?
Што там гучыць ля моста?
Сюды паклічце песняра –
Хай прыйдзе ў залу проста!
Паж паляцеў туды, назад,
Прыбег, кароль аддаў загад:
– Стары хай заспявае!

«Мужоў вітаю слаўных, дам:
Пякнейшыя штораз вы!
Ах, колькі зор на небе там!
Хто ведае іх назвы?
У зале, дзе раскоша, бляск,
Замружце вочы; тут не час
Сабе дзівосы мроць!»

Пясняр заплюшчыў вочы, ў лад
Гук струн пайшоў магутны.
Быў мужны ў рыцараў пагляд,
А ў прыгажунь быў смутны.
Кароль, што спеў упадабаў,
Прынесці дзеду загадаў
Падвеску залатую.

«Не, ёй ты надзялі сваіх
Тых рыцараў прыгожых,
Якіх не пахіснецца шыхт
Прад градам стрэл варожых.
Ці канцлеру аддай як дар –
Няхай дадасць і той цяжар
Ён да цяжараў іншых.

Мой спеў ліецца так, як з дрэў
Спеў птушачак ліецца;
Мне ўзнагародай гэtkі спеў
Найлепшаю здаецца.
Хіба што просьба ёсць адна:
Хай добрага дадуць віна
У кубку з пазалотай».

Ён з кубка прагна піў, нагбом:
Як сэрца лашчыў трунак!
«Хай шчасны будзе гэты дом,
Адкуль такі дарунак!
Як вам жадаю я добра,
Мне вам падзякаваць пара
За пачастунак гэtkі».

Копцкая песня

(Koptisches Lied)

Хай дыспутуюць вучоныя людзі,
Хай на ўсе прышлыя поры-часы
Самыя мудрыя, шчырыя суддзі
Згодна, суладна сальюць галасы!
Мудрасці дзеці, скіньце з катурнаў
Тых, што блазнуюцца! Так ім якраз!
Ха-ха-ха-ха-ха-ха-ха!
Мэрлін стары – у пячоры блішчатай –
Дзе маладым я з ім гутарыў часта,
Даў мне калісьці той самы адказ.
У паднябесных індыйскіх вышынях,
У падземеллях Егіпта, ў глыбінях,
Храмныя слугі Ізіды, браміны,
І Вішну жрацы вывучалі той сказ!

З РАМАНА
«ГАДЫ НАВУКІ ВІЛЬГЕЛЬМА МАЙСТЭРА»
(Aus: Wilhelm Meisters Lehrjahre)

Міньён
(Mignon)

***

(Kennst du das Land, wo die Zitronen blühn?..)

Ты знаеш край у квецені цытрын,
Дзе ў лісці залаціцца апельсін,
Дзе ветрык вее цеплынёй з нябёс,
Дзе мірт прыціх, карону лаўр узнёс? –
– Туды! Туды! У край вядомы той,
Каханы, я хачу ісці з табой!

Ты знаеш дом? Калоны ўзнеслі дах,
Раскоша залаў асвятляе гмах...
Пытаюць стоды з мармуру ў журбе:
Хто гэты боль, дзіця, ўчыніў табе?
– Туды! Туды! У край вядомы той,
Мой збаўца, я хачу ісці з табой!

Ты знаеш горы, сцежку пры скале?
Там мул шукае шлях свой у імгле,
Там цмокаў род жыве ў глыбі пячор,
Паток спадае ўніз са стромых гор.
– Туды! Няхай туды, о бацька мой,
Вядзе дарога нашая з табой!

***

(Nur wer die Sehnsucht kennt...)

Той, хто спазнаў тугу,
Мой боль спазнае:
Так болей не магу –
Адна, зусім адна я!
Гляджу, гляджу туды,
Дзе спрэс – вышыні:
Там мой каханы, ды
Ўжо ў далячыні.
Мне млосна, і вагу
Сум набірае,
Той, хто спазнаў тугу,
Мой боль спазнае!

***

(Heiß mich nicht reden...)

Дазволь маўчаць мне: таямніцы
Я не адкрыю, пэўны будзь.
Перад табой хачу раскрыцца,
Ды лёс і зоркі не дадуць.

Надыдзе час – пад сонцам змрок, імгла
Развеюцца, й вакол святло заззяе.
Растуліць грудзі цвёрдая скала –
Памкне з зямлі схаваная крыніца тая.

Ў абдымках сябра кожная спачне
І выплакацца здолее прыгожа,
Ды заціскае рот прысяга мне,
І толькі Бог расціснуць вусны можа.

***

(So lasst mich scheinen, bis ich werde...)

Пакуль я тут, я з вашай ласкі
Убор свой белы не здыму.
З зямлі сыду, і без падказкі
Я іншае жытло займу.

Спачну крыху ў нябёсах: звонку
Зноў востры зробіцца мой зрок –
Я скіну гэту абалонку:
Здыму свой пояс і вянок...

Няважна для істот нябесных,
Жанчына ці мужчына ты,
Ані не трэба строяў цесных
Для цела светлай пекнаты.

Я лёгка па жыцці ляцела,
І боль кранаў мяне ледзь-ледзь,
Пасля ад гора пастарэла,
Хачу ж – навек памаладзец!

Арфіст

(Harfenspieler)

*** (*Wer nie sein Brot mit Tränen aß...*)

Хто хлеб свой са слязьмі не еў,
Хто ноччу, плачучы ў адчаі,
Ніколі ў ложку не сядзеў,
Той сіл нябесных не спазнае.

Вы праз жыццё нас ведзяце:
Хто бедны быў, стаў вінаваты.
Пасля пад суд аддаеце –
Няма злачынстваў без адплаты.

РЫМСКІЯ ЭЛЕГІІ

(*Römische Elegien*)

*Пра нашы шчасныя хвіліны
Дазнацца з вас усё павінны...*

I

О камяні, раскажыце, і вы, раскажыце, палацы!

Вуліцы, слова і вам! Геній¹, азвіся і ты!

Як адухоўлена ўсё тут у гэтых свяшчэнных будынках!

О вечны Рым, як адчуць моўчкі знямеласць тваю!

Хто мне падкажа, ў якім акенцы я здолею ўгледзець

Постаць каханай, што у жар кіне і ў холад мяне?

Як мне дарогу пазнаць, якою так часта, так часта

Колісь хадзіў да яе, час ахвяруючы ёй?

Зноў аглядаю я тут палацы, храмы, руіны –

Хай хоць якая карысць будзе з вандровак маіх! –

Прыйдзе бадзянням канец: зноў уступлю я ў святыню,

Ў храм, дзе ўладарыць Амур, там свой прытулак

знайду.

Хай ты – суцэльны свет, Рым непаўторны, а толькі ж

Свет без каханья – не свет; Рым без каханья –

не Рым.

---

¹ Геній – тут у сэнсе: дух-абаронца дадзенай мясціны, *genius loci*.

II

Слаўце ўлюбёнцаў сваіх! Я тут нарэшце схаваны!

Свецкія дамы, паны, сфераў высокіх мужы, –
Цётка старых і дзядзькоў я вам ахвярую ахвотна,

Гутаркам вашым няхай нудная ўторыць гульня.
Досыць і вы мне абрыдлі, палітыканы з салонаў,

Вам абавязаны я чыстым адчаем сваім.

Што ж, і далей паўтарайце пошлыя думкі чужыя,

Што па Еўропе за мной гончай гайнёю бягуць.

Гэтак вось песня «Мальбрук»¹ бегла

за брытам вандроўным –

Выдумаў песню Парыж, а падхапіў яе Рым

І перадаў у Неапаль; хай бы паплыў ён у Смірну, –

Ў Смірне дагнаў бы «Мальбрук»,

гавань гарлала б: «Мальбрук»!

Гэтак і я, што той брыт, дзе толькі ні апынуся,

Чую, як лаюць народ і каралеўскі савет.

Толькі цяпер не знайсці мяне вам у схованцы новай,

Той, што мой цар, мой Амур, даў на ратунак ад вас.

Я пад ягоным крылом; мая любая, любая, ведай –

Рымскага духу твайго я не баюся: я ж – гал.

Плётак не слухай, прашу; а дагаджай пажаданням

Госця, каханне чыё ў храм асалоды увяло.

---

¹ Маецца на ўвазе насмешлівая французская песенька пра вайскавода герцага Мальбара (Мальбрука; 1650–1722).

Ўцехі прымі ад яго, ад вольнага птаха-чужынца,
Хай ён раскажа пра снег, горы, драўляны дамок.
Дзеліць каханне няхай, што распаліла сама ў ім,
Радуйся: прагне любові не за тугі кашалёк.
Поўная хата дароў, каштоўныя дорыць аздобы,
Хочаш у оперу – едзь, вось да паслуг экіпаж.
Радуйся сэрцам, кабета, каханку з паўночнага краю –
Варвар узяў у палон рымскае сэрца і плоць.

III

Мілая, не, не шкадуй, што мне адалася адразу!
Вер, не прыніжу цябе помыслам пошлым і злым.
Стрэлы Амуравы б'юць, цялюць па-рознаму ў сэрцы:
Часам ледзь драгне, а жарсць аж спапяляе душу;
Вострая з пёркам страла, богам напятая пругка,
Меціць і ў сэрца, і ў мозг, кроў распаліа агнём.
У эру герояў, калі багі так, як людзі, кахалі,
Позірк пажаду пладзіў, жарсць асалодай была, –
Думаеш, доўга магла Кіпрыда палаць ад любові¹,
Перш чым пастушкаю ў гай Іды к Анхізу прыйшла?

---

¹ Тут і далей аўтар намякае на старагрэцкія і рымскія міфы. Афрадыта ў абліччы пастушкі сустрэла на гары Ідзе траянскага пастуха Анхіза і нарадзіла яму потым сына Энея. Багіня месяца Селена (у рымлян: Лўна) наганяла на Эндыміёна сон, каб яго цалаваць. Рэя Сільвія нарадзіла ад бога вайны Марса заснавальнікаў Рыма Ромула і Рэма.

Луна хіба ж магла не разбудзіць Іксіёна,
Каб апярэдзіць хутчэй юнай Аўроры любоў?
Аблюбавала Геро у тлуме святочным Леандра –
І закаханы за ёй кінуўся ў бурны паток;
Сільвія Рэя пайшла, вады зачарпнуць каб у Тыбры,
І ў гэты час падхапіў дзеву цнатлівую бог.
Марс так сыноў нарадзіў! – І выкарміла ваўчыха
Ромула й Рэма, і стаў Рым князем вялікім зямлі!

IV

Богабаязныя мы, шануем дэманаў шчыра,
Любім улашчваць багоў, любім улешчваць багінь.
Гэтым з табой мы падобныя, о пераможца Рыма,
Той, што прытулак дае божышчам іншых зямель:
Строгім Егіпта багам, з чорных базальтавых
глыбін,
Беламу цуду Элады – з мармуру гордым багам.
Гнеў не палае ў багоў, калі нехта асобнай багіні
Дымам кадзільным алтар шчодра абкурваць пачне.
Мушу прызнацца, што ўсе мы ў службе штодзённай
шчыра
Модлы багіні адной шэпчам з адкрытай душой.
Той усур'ёз, той жартоўна святы таемна спраўляем,
Знаем, што трэба маўчаць, – гэта служэння закон.
Лепей няхай саграшым, зграю Эрыній наклічам,
Лепей гатовы прыняць Зеўсаў суровы прысуд,

Кару на коле альбо пакуту на вечным уцёсе¹,
Чым ад салодкай бажбы наш адрачэцца дух.
Гэтай багіні імя – Выпадковасць, помніце добра.
Часта прыходзіць яна ў розных абліччах да нас.
То як Фетыды дачка, чада спрытнюгі Пратэя:
Хітрасцю многіх яна перахапіла мужоў.
Так і дачка іх цяпер прывабна чаруе нясмелых:
Соннага надзіць сабой, чуйнага хіліць на сон.
А аддаецца таму, хто больш настырны і ўпарты,
Дорыць пяшчоту яму, ласку, лагоду сваю.
Неяк прыйшла да мяне смутлявай дзяўчынкаю; пасмы
Цёмных раскошных валос мякка спадалі на лоб,
Локаны пышна віліся вакол далікатнае шыйкі,
Кудзеркі на галаве; жарсць запаліла мне кроў.
Дзе там раздумваць было! Я падхапіў прыгажуню,
Жарсна прынікла яна, пацалавала мяне.
Ах, колькі шчасця! Але – той час адышоў, мінуўся,
Ўжо я аплецены ўвесь путамі рымскай касы.

V

Шчасцем мяне адарае глеба класічнай краіны,
Наш і антычны той свет гучна бадзёраць мяне,

---

¹ Тут маюцца на ўвазе цар Іхіён, якога Дзэўс (Зеўс) загадаў у якасці кары прыкуць да вогненнага кола, што вечна коціцца, а таксама прыкуты да скалы Праметэй.

Слухаю рады сяброўскія: скрыпты старыя гартаю,
Творы мінулых эпох, чэрпаю радасць я з іх.
Толькі ж начамаі Амур кліча да іншых заняткаў, –
Днём я наукай живу, ноччу – у шчасці, ў міласці.
Зрэшты, ці ж я не вучуся, гледзячы на дарагія
Формы грудзей ці рукой гладзячы сцэгны і стан?
Мармур ужо зразумеў я; сэнс параўнаннем
раскрыты:
Бачу я чуйна вачмі, чую відушча рукой.
Хоць дзеля любай марную я дзённых гадзінаў
нямала,
Ноччу затое яна сплывае доўг мне спаўна.
Ноччу не толькі каханне, ноччу і гутарым часам,
А як забудзецца ў сне – роздуму час настае.
Часта ў абдымках каханай вершы складаць
пачынаю,
Іх на гекзаметр кладу, пальцамаі стукаю рытм
Ціха па спілцы любімай. Шчасна ўсміхнецца
ў дрымоце,
Грудзі апаліць мае роўным дыханнем сваім.
Узносіць паходню Амур, успамянае пра службу
Ўсім трыумвірам былым¹ у храме прачыстай
любві.

---

¹ Тут гаворка ідзе пра Тыбула, Праперцыя і Катугла, любоўныя вершы якіх часта публікаваліся ў адным скрутку.

VI

«Жорсткі, як можаш журбою ты маё сэрца вярэдзіць?

Горкая, шорсткая ў вас мова і ласка мужчын!

Хай мяне людзі асудзяць, выцерплю ўсё я маўкліва,

Бо вінаватая! Грэх? Грэшная толькі з табой!

Гэтыя ўборы мае – ці не доказ бязлітасным плёткам,

Што перастала ўдава мужа аплакваць свайго.

Неасцярожны ты, мілы, хітрасць тваю бачыў месяц:

Шэры каптан на плячах, светлай танзуры кружок.

Сам ты са смехам абраў маску святошы-прэлата.

Я не пярэчу зусім, толькі прэлатам будзь ты.

Цяжка ў папоўскім гняздзе папам давяраць,

ды клянуся:

Ласкі маёй не зазнаў з рымскіх манахаў ніhto.

Бедная я, маладая, і ведаю тайны спакусы, –

Фальканіеры не раз дзёрзка мне ў вочы глядзеў,

Грошы Альбані даваў, зводнік распусны і пошлы,

Клікаў у Остыю¹, зваў у Кватра Фантанэ² мяне.

Не спакусіў анічым. Бо я не прымала істотай

Пошлых чырвоных панчоx, пошлых

блакітных панчоx.

«Губіць дзяўчыну падман», – так строга

мой добры бацька

---

¹ Назва мястэчка паблізу Рыма.

² Пляц Чатырох Фантанаў у Рыме.

Часта калісьці казаў, маці судзіла мякчэй.
Вось ашукалі й мяне! Гнеў твой фальшывы,
няшчыры,
Гнеў твой – гульня: уцячы мерышся, знаю, і ты.
Што ж! Вы не варты жанчын! Носім дзяцей мы
пад сэрцам,
Сэрцам кахаем, душой, верныя любым сваім.
Вы ж марна траціце сілу, жарснасць сваю і пажаду
Разам з пасевам любві ў палкіх абдымках жанчын».
Так гаварыла яна мне, узяўшы на рукі дзіцятка, –
Туліць, цалуе яго, капаюць слёзы з вачэй.
Сорамна стала і мне, што злыя намовы людскія
Брудам запляміць маглі вобраз яе дарагі.
Гасне вялікі агонь, дыхае печ вострым чадам –
Толькі вадою ліні на разгарачаны жар.
Ды ачышчаецца зноў, разганяе куродым атрутны
І, набіраючы моц, полымем выбухне зноў.

VII

О, як шчаслівы я ў Рыме! Помню, ў сябе на радзіме
Часта сіберныя дні шэрай ахутвалі мглой.
Мутнае, цяжкае неба над галавой нависала,
Змрочны бясколерны свет сэрца журбою сціскаў.
Я патанаў у задуме і сумна глядзеў на дарогу,
Мусіў ісці па якой неўтаймаваны мой дух.
Сёння мой лоб асяняе светлая чыстасць эфіру,

Фэб прамяністы жыццю формы і колеры даў.
Зоркамі свеціцца ноч і песнямі мякка чаруе,
Месячык ззяе ясней за наш паўночны дзень.
Шчасце смяротнаму тут! Можа, мару я? Можа,
прыняты
У амбразійны палац, бацька Юпітэр, твой госць?
Ах! Я ляжу, працягнуўшы рукі з маўклівай мальбою,
І заклінаю, прашу – слухай, Юпітэр, мяне.
Выказаць я не здольны, як увайшоў да мілай!
Можа, вандроўца ўвяла Геба ў харомы свае,
Можа, ёй ты загадаў выбраць героя на шчасце?
Схібіла Гера? Даруй! Дай мне памылку сплаціць.
Можа, Фартуна-дачка, як ласкай сваёй адарала,
Пашкадавала мяне, можа, мне шчасце дала?
Бог ты лагодны? Тады, о, не звяргай мяне, госця,
З круч алімпійскіх уніз у будні зямнога жыцця!
«Як жа ты ўзнёсся, паэт?» – Даруй мне, ўладны,
бо толькі
Капіталійская высь – гэта другі твой Алімп.
Не праганяй, о Юпітэр, потым у Оркаву цемру¹,
Хай госця спрытны Гермес ціха сюды правядзе.

---

¹ Маецца на ўвазе падземнае царства мёртвых.

VIII

Кажаш, каханая, колісь людзі цябе не любілі,
Дзіцем калі ты была, нелюбка ў маці сваёй;
Што ціхамá падрасцала і выспела, веру ахвотна:
Думаю, што і тады ты незвычайнай была;
Так вінаград не чаруе ані лазой, ані кветкай,
Светлыя ж гронкі пасля – цешаць багоў і людзей.

IX

Польмам восень трашчыць, аж пырскаюць
зыркія іскры,
Мкнуцца праз комін увысь з мілага мне ачага.
Як гэты вечар люблю я: перш чым вуголле датлее,
Попелам стаўшы сухім, стухне пад попелам жар, –
Любая клямкаю бразне! Польмя весела ўспыхне.
Святам абернецца нам цёмная цёплая ноч.
Раніцай заўтра пакіне мілая ложка кахання
І развядзе ў ачагу, яркі разбудзіць агонь.
Дар ёй шчаслівы прыпаў, добрай маёй, ад Амура:
Радасць будзіць у душы, шчасце дзе ў прысаку
спіць.

X

Цэзар і Аляксандр, і Генрых, і Фрыдрых Вялікі
Славы здабытай сваёй мне палавіну далі б
За гэтую ноч, за паўночы шчасця на ложку каханья;
Толькі няўдальцаў, на жаль, Орк ужо ў цемру
пазваў.

Радуйся, кожны жывы, каханнем сагрэтаму ложку,
Перш чым абмые цябе Лета расой забыцця.

XI

Грацыі, вам на алтар з бутонамі ружаў разам
Гэтыя творы кладзе самаахвярны паэт.
Любіць майстэрню мастак і рады, калі ў ёй
знаходзіць

Працаю поўны сваёй – велічны Пантэон.
Голаў Юпітэр схіліў, горда ўзнялася Юнона,
Выйшаў наперад і Фэб, кудзеркамі трасучы;
Суха Мінерва глядзіць, лёткі Гермес хітравата
З цёплай пшчотаю ўбок вочы адводзіць хутчэй.
Позірк салодкай пажады, мокры ад слёз, мармуровы,
Дорыць Цытэра яму, Бахусу, богу віна.
Палкія помніць абдымкі і летуценна пытае:
«Ах, чаму тут не стаіць мой дзівародны сыноч¹?»

---

¹ Гаворка, відаць, аб Прыяпе (Прыяпе), богу плоднасці.

XII

Чуеш, каханая, клічы, крыкі з дарогі Фламінскай¹?

Гэта з работы дамоў весела жнеі ідуць,

Працу закончыўшы, – потым справяць у Рыме

дажынкі.

Рымлянін сам не пляце ў гонар Цэрэры вялкоў,

Не прысвячае ўжо святаў вялікай шчодрай багіні,

Хоць адарае яна хлебам пшанічным людзей.

Справім жа ціха ўдваіх урачыстае гэтае свята.

Двое каханых: я, ты – цэлы заменяць народ.

Ведаеш ты пра абрад начны таямніча-містычны,

Што з Элеўсіна ў наш край з грэкамі колісь

прыйшоў?

Грэкі ўвялі яго, грэкі голасна ўсюды крычалі,

Нават у Рыме: «Ідзі, смертны, ў свяшчэнную
ноч!»

Толькі ж прафан не ўваходзіў, зябка навіцый

уздрыгваў,

У белым убранні, яно – знак чысціні юнака.

З подзівам крочыць юнак у храм далучэння

да тайны: –

Страшныя здані стаяць, нібы ўсё трызніцца ў сне:

Змеі паўзучы па зямлі, дзяўчаты замкнутыя скрынкі

Горда нясуць на плячах, у дажынкowych вянках,

---

¹ Адна з дарог, што вяла ў Рым.

Тут жа ў натоўпе гундосяць глыбакадумна капланы,
Сэрца дрыжыць ад жуды, – хлопец глядзіць
на агонь.
Толькі ўсе страхі мінуўшы, звездаў нарэшце навіцый
Тайну чароўных кругоў, вобразы оргій начных.
Што ж таямніцай было? – Дэметра, Вялікая Маці,
Лігасцю не абышла ласку любові зямной.
Грубаму целам цару, магутнаму целам Ясьёну¹,
Тайных прынесла дароў – плоці бяссмертнай сваёй.
Як расквітнеў тады Крыт! Улонне вясельнай уцехі
Рунню вясной прарасло, хлебны той выдаўся год.
Свет жа астатні пакутаваў, бо ў асалодах каханья
Цэра забыла сябе ды абавязкі свае.
Слухае з дзівам навіцый, сэнс таямніц спасцігае,
Мілай ківае сваёй: «Гэта, каханая, – знак?
Гэты разгалісты мірт асвяціў нам чароўнае месца!
Шкоды ад нашай любові свету не будзе вавек!»

ХІІІ

Шэльма Амур, шалапут! Даверся яму – ашукае!
Шэпча на вуха заўжды, кажа: «Даверся, паэт, –
Добры я маю намер! Ты творчасць сваю і славу –
Ўдзячна прызнацца хачу – мне прысвячаеш,
любві.

---

¹ Бог земляробства, шанаваны на Крыце.

Доўг я павінен сплаціць, буду я верным слугою,
Каб на чужыне цяпер шчодро аддзячыць табе.
Кожны вандроўны кляне тутэйшую
злую гасціннасць.
Я ж ім цябе расхвалю – будзеш ім госць дарагі.
Ты аглядаеш муры старых сутарэнняў, як дзіва –
Мара паэта вядзе к гэтым руінам святым.
Шчырай адорвай павагай здабыткі
натхнёных узлётаў
Рымскіх славутых майстроў, госцем якіх я бываў,
Вобразы гэтыя выявіць я дапамог, ажывіў іх.
Не пахвальба гэта, не! Чыстую праўду кажу!
Служыш ты мне, як гультай; о, дзе ж тыя вобразы,
фарбы,
Новыя формы і бляск гоных адкрыццяў тваіх?
Хочаш знайсці іх у Рыме? Элінаў школа, мой дружа,
Вечна адкрыта табе, час не зачыніць варот.
Я – юны мэтр і люблю маладых дапытлівых вучняў!
Кінь мудрагошчы свае! Слухай, глядзі, разумей!
Антыка юнай была ў гады тых далёкіх шчасліўцаў!
Будзь жа шчаслівы і ты, дай жа й былому разгон!
Дзе возьмеш тэмы для песень? Я падару іх ад сэрца!
Стыль жа узнёслы і лад дасць табе толькі любоў!»
Так сказаў гэты сафіст¹. І хто запырэчыць? Не шкода,
Што я заўсёды раблю, як загадае ўладар.

---

¹ Аўтар мае тут на ўвазе Амура.

Слова стрымаў баламут: ён мне даў тэмы для песень,
Часу ж на спевы не даў, помыслы ўсе ўзбунтаваў.
Позірк і поціск рукі, пацалункі, пяшчотныя словы
З сэнсам раскошным у іх, пара каханкаў – саюз;
Мова кахання даруе і коснаязыкасць, і шэпты.
І без прасодыі, рыфмаў гімн творыць узнёсла

душа.

Бачыў цябе я, Аўрора, найлепшай сяброўкаю музаў!
Як жа свавольнік Амур здолеў цябе абхітрыць?
Ведаю: дружыш з Амурам, хочаш, каб я ўшанаваннем
Скрасіў ягоны алтар, каб яго ўладу вітаў.
Косы пльвуць па грудзях, пяшчотна галоўка галубкі
Хіліцца мне на плячо, ціха, лагодліва лье.
Ах, сон салодкі мінуўся! Каб жа не згасла памяць
Пра той час светлы, калі ноч нас калыхала дваіх!
Вось варухнулася ў сне ты, лежачы вольна на ложку,
Вось адварнулася і... не выпускаеш мяне.
Сэрца да сэрца схіляюць прага кахання і ласкі –
Права спакой разбурыць мае адна толькі жарсць.
Поціск рукі – і ўжо бачу вочы нябесныя зноў я
Перад сабой. Дайце мне вобраз спакойна ствараць!
Спіце, чароўныя вочы! Я п'яны ад вашае песты –
Дайце нагледзецца мне на чысціню хараства.
Формы сакоўнага цела, прутка напятага цела!
Хіба ж пасмеў бы Тэзей уцячы, калі б так была
Ў сне Арыядна прыгожая? О, адступіся, Тэзею!
У вочы красуні зірну! – Я паланёны навек.

XIV

«Лямпу ўкруці, мой хлапчук!» – «Светла і так!
Ці не шкода
Кнот марнаваць і алей? Лепей акно адчыніць!
Сонца за вежы зайшло, ноч яшчэ не наступіла! –
Праз паўгадзіны, не менш, нанач удараць званы».
«Слухай, хлапчо, ты ўжо йдзі! А мілую я пачакаю,
Лямпя ж, пакуль прыйдзе ноч, трохі сущыць
мяне!»

XV

З Цэзарам я не пайшоў бы да берагоў дальніх брытаў,
Лепей бы Флорус мяне лёгка ў папіну ўцягнуў¹;
Больш ненавіджу душою туманы поўначы хмарнай,
Чым італьянскі рой, вэрхал і вечны шум!
Радасна, шчыра вітаю я вас, незабыўныя корчмы;
«Корчмы-астэрыі» – так іх рымлянін трапна назваў.
Вы паказалі мне мілую сёння ў кампаніі дзядзькі;
Мусіць, даўно адгадаў, кім тут даводжуся я.

---

¹ Намёк на гісторыю, калі рымскі паэт Флор (Флорус) напісаў эпіграму на аматара пешых вандровак рымскага імператара Адрыяна, на якую апошні адказаў, што, маўляў, лепей вандраваць пешшу па краіне, чым, як Флор, цягацца па шынках.

Тут стаяў стол; за сталом інтымна немцы сядзелі,
А за сталом насупроць села з дзіцяткам яна.
Уладкавалася зручна мілая збоку на ўслоне
Так, каб быў профіль відаць твару і спінка яе,
Загаварыла гучней, чым у рымлян гэта вядзецца,
Скоса зірнула, віном стол незнарок абліла,
Пляма віна расцяклася. Каханая пальчыкам тонкім
Вензель з імёнаў спяла, з нашых імёнаў, а я
Моўчкі сядзеў і сачыў, забаваю цешыўся мілай,
Песціў вачыма яе. Раптам зірнула яна,
Спрытна знак рымскай «пяцёркі» вывела пальцам,
а потым

Перад «пяцёркай» – «адзін», –
толькі заўважыў я знак¹,
Кольцы па ім закруціла, змазала літары, лічбу;
Але каштоўны той знак вока маё зберагло!
Я сядзеў ціхі, пануры і вусны кусаў, як з гарачкі,
Ці то ад хітрай гульні, ці то ад прагі крыві.
Божа, як доўга да ночы! Ажна чатыры гадзіны!
Сонейка, што ж ты стаіш! Годзе ўжо ўглядвацца
ў Рым.
«Ты не пабачыш нічога новага ў горадзе вечным», –
Колісь Гарацый казаў, зачараваны твой жрэц.
Сённяя ж прашу – не забаўся, позірк свой ад сямігор’я²

---

¹ Рымская лічба чатыры, напісаная каханай паэта, абазначала: «праз чатыры гадзіны пасля надыходу ночы».

² Рым ляжыць на сямі пагорках.

Лепей раней адвядзі: можа, прыспешыцца ноч!
Ласку паэту зрабі, хвілі наблізь яго шчасця,
Час той, які мастаку радасць натхнення дае,
Глянць палымяна, свяціла, на каланады, фасады,
На абеліскі зірні знізу ўгару – і зайдзі!
Кінься паспешліва ў мора, каб заўтра
ўбачыць на золку

Тое, што сотні гадоў славы табе дадае:
Бераг, зарослы травой і сітнікам буйным, чаротам,
Узгоркі ў зацішку кустоў і векавечных камлёў!
Некалькі хатак стаяла на беразе гэтым, а потым
Племя чужое прыйшло – хіжы качэўны народ.
Сцягвалі ў гіблае месца ўсё адусюль – не магла
Гэтым відовішчам ты цалкам свой зрок наталіць.
Бачыла Рым у зародку, бачыла ў друзе, руінах,
З попелу ён паўставаў большы, чым быў раней!
Каб у праменні тваім мог я ім цешыцца доўга,
Парка хай мудра спрадзе нітку бясконцых
гадоў,

Толькі ж сягоння, цяпер, няхай час жаданы настане!
Шчасны! Ты чуеш свой час?

Не, чую – ўдарыла тры!
О мае музы святыя, вы зноў падманулі
працягласць

Доўгіх гадзін, што мяне з мілай ніяк не звядуць.
Будзьце здаровы! Іду я, не баючыся абразіць
Вас, гордых муз, бо каханне можаце вы шанаваць.

XVI

«Што ж ты, каханы, забыўся
наведаць мой вінаграднік?
Як абяцала, я там доўга чакала цябе». –
«Мілая, толькі я ў сад, як раптам збянтэжана бачу
Дзядзька бадзяецца твой у зарасцях тычак і лоз, –
Я паспяшаўся назад». – «О Божа, як схібіў ты, мілы!
Пудзіла ты, дарагі, у садзе за дзядзьку прыняў!
Самі з табою яго мы з палак, з абноскоў рабілі.
Трэба ж – на шкоду сваю я пасабляла табе».
Не, не прапаў дзядзькаў клопат: ён птушку
спудзіў нарэшце,
Што пагубіла даўно сад і нябогу яго.

XVII

Розныя гукі абрыдлі, але найболей мне прыкра
Псіная злая скугла; звяга – як рэзь у вушах.
Толькі магу аднаго я слухаць з прыемнасцю часам –
Гэта сабака, які брэша ў суседнім двары.
Неяк ён голас падаў, каханую ўчуўшы, якая
Ў дом прашмыгнула крадком, – ледзь не наклікаў
бяды.
Брэх, з таго часу, пачуўшы, я думаю:
«Мілая, можа!»
Ці ўспамінаю той час, баўлены з ёю калісь.

XVIII

Прыкрасці звездаў я шмат, толькі адна з іх заўсёды

Верх над усім бярэ, дражніць і рве кожны нерв;

Прыкрасць вялікая гэта – павінен, сябры,

вам прызнацца:

Ложак уночы пусты ўсёю душой не люблю.

Але найгоршая жудасць – сустрэць

на любоўнай дарозе

Раптам ліхую змяю, яду з любоўю прыняць, –

Так у святую хвіліну радасці сэрца і цела

Да галавы спакваля злосны наблізіцца шэпт.

Шчасце дае Фаўстына¹, ложак ахвотна

мой дзеліць,

Служыць аддана ў любві, верны ў каханні і я.

Моладзь нясталая прагне розных прыгод;

мне ж прыемна

Чэрпаць уцеху і там, дзе ўжо няма перашкод.

Любасць мая! Пацалункі мы дорым

без лішняй апаскі,

Разам з дыханнем жыццё мы і бяром, і даём.

Цешымся доўга начамі, слухаем – лона да лона, –

Як б'юць грамы за акном, як шуміць вецер і дождж.

Вось і на золак займае, зноў нам гадзіны прыносяць

Кветак духмяных красу і абнаўляюць святло.

---

¹ Магчыма, так звалі рымскую каханку паэта.

Дайце шчаслівым пабыць, о квірыты¹, за гэтую долю
Хай вам удзеліць Гасподзь
наилепших на свеце шчадрот.

XIX

Цяжка імя ахаваць ад заганы, я знаю, бо Фáма²
Спрэчку з Амурам вядзе, богам і панам маім.
Знаеце, можа, чаму раздзірае пару нянавіць?
Доўгі рахунак іх свар. Слухайце, я раскажу.
Фама магутнай была, ды спакон веку нязноснай
Лічыцца ў сонме багоў, прагнула першаю быць
І спакваля ўсім абрыдзела на алімпійскіх бяседах,
Дзе яе медны язык звадкаі, грызню пачынаў.
Неяк хвалілася, быццам сынам Юпітэра слаўным
Апанавана яна, быццам ёй служыць рабом.
«О цар багоў, прывяду я вам на Алімп Геркулеса, –
Кажа з трыумфам, – цяпер ён ужо не Геркулес
І не герой, не твой сын, якога здразіла Алкмена;
Богам ён стаў на зямлі, службу пры Фаме нясе.
Думаеш, хоча ён упачцівіць Алімп і прыпасці
Зеўсу да ног? О прабач! Бачыць ён толькі мяне
Тут на нябёсах і марыць, каб заслужыць маю ласку,
Дзеля мяне ён ідзе па непраходных шляхах.

---

¹ Паўнапраўныя рымскія грамадзяне.

² Багіня пагалосак.

Ён у мяне на пасылках, і я на дарогах шырокіх
Загадзя слаўлю паўсюль подзвігі сына твайго.
Сам ты казаў мне: «Калі пераможа герой амазонак,
Мужам сваім абяры!» – «З радасцю
дар твой прыму».

Богі маўчалі: каму заводзіцца з бабай ахвота,
Бо самахвалка заўжды здольная ў гневе на зло.
Не ўпільнавала Амура – вырваўся ён і героя,
Хітрыкі ўжыўшы свае, выдаў красуні адной.
Пару аблытаў Амур: накінуў каханцы на плечы
Львіную скуру, пасля злоўленых трошкі прымяў,
Кветкамі потым аздобіў ён кучмы густыя герою,
Прасніцу даў у руку – муж хай кудзелю прадзе.
Смешныя скончыўшы маскі, ён кінуўся бегчы
і ўголас

Кліча-склікае Алімп: «Творыцца дзіва з дзівос!
Зорнае неба, зямля, нават наша нястомнае сонца
Цудаў не зналі такіх на сваім вечным шляху».
Збегся Алімп, ашуканцу паверылі ўсе, бо надзіва
Надта сур'ёзна крычаў. Фама таксама прыйшла.
Хто быў, канечне, больш рады
ганьбе мужчынскай героя?

Ясна – Юнона. Амур досціпам развесяліў.
Фама стаяла ў адчаі. Якое паглумішча, ганьба! –
Як жа ўсё звесці на смех? – «Богі, тут маскі адны!
Знаю свайго я героя! Гэта з нас, напэўна, акторы
Кпяць і смяюцца!» Але – бачыць, на жаль, Геркулес!

Гэтак цяпер і са мною – я мучыцца мушу: багіня
Грозіцца шчасцю майму, тайну імкнецца
раскрыць.

Толькі я верны закону і моўкі цярплю,
каб, як грэкаў,
Царская свар мяне не зацягнула ў бяду.

XX

Моц аздабляе мужчыну – ў ім сіла свабоднага духу
І таямніцы свае ўменне заўжды берагчы.
Сіла маўчання! Яна – царыца людзей і народаў!
Лепшая з лепшых багін! Шлях ты паказваеш мне.
Доля якая мне выпала? Вусны мае адмыкаюць
Музы-гарэзы і ты, шэльма, пракуда Амур!
Ах, як жа цяжка ў душы выношваць царскую
ганьбу –

Ані фрыгійскі каўпак¹, ані карона схаваць
Вушы Мідасу не можа; першы слуга іх убачыць –
І нараджаецца страх, тайна цару сэрца рве.
Як бы хацеў у зямлю ён тайну схаваць, для палёгкі,
Толькі ж навошта зямлі страхі чужыя прымаць:

---

¹ Фрыгійскі цар Мідас хаваў пад каўпаком асліныя вушы, якія Апалон узычыў яму за тое, што цар аддаваў перавагу пастуховай флейце Пана перад Апалонавай кіфарай.

Вырасце скоро чарот, і зашуміць наваколле:
«Гэта Мідас! Наш кароль! Гляньце на вушы яму!»
Цяжка і мне ўберагчы прыгожую нашую тайну –
З сэрца так лёгка ляціць радасць
адкрытай душы!
Іншым сяброўкам не скажаш – бо зганяць,
аблаюць раўніва,
Другу таксама – маўчы, бо небяспечны і друг.
Можа, дуброве сказаць і скалам нямым
тым паведаць –
Толькі ж я не малады, не балбатун я даўно.
Рытмы класічныя, моўчкі я вам сардэчна даверу
Тайну, бо з вамі і ўдзень шчасна мне жыць
і ўначы.
Тайна, прынада мужчын, пастак падступных унікла,
Тых, што хітруга і зух ставілі ёй на шляху;
Мудрая дзева мая ведае добра мясціну,
Дзе ўжо чакае яе пражны да ласкі дружок.
Стой жа, Селена! Ідзе яна! Хоць бы сусед
не заўважыў!
Вей у галлі, вецярок, крокі яе заглушы!
Вы ж расцвітайце, жывіце, песні мае, калышыце
Лёгка, лагодна любоў у незабыўнай начы
І раскажыце квірытам, балбатунам неадумным,
Тайну дзівоснай любві, тайну яе і маю!

XXI

Перш чым паспеў пажадаць я, шчасце мяне атуліла.

Міма палацаў, руін веў мяне хітры Амур.

Тут яму ўсё знаёмае, добра і сам я ўведаў,

Што за шпалерамі гмах крые ад прагных вачэй.

Дзёрзкім, сляпым хлапчуком назавіце яго,

шалапутам –

Толькі ж разумны Амур, найнепадкаўнейшы бог!

Велічныя фасады і зграбныя цацкі-балконы,

Нават салідны картыл¹ не спакусілі мяне.

Спешна мінуўшы прынады, у далікатную брамку

З богам сваім я ўвайшоў, прагны да ласкі паэт.

Ен здабываць памагае мне перамогу ў каханні,

Свежыя ружы штодня сее Амур на шляху.

Хіба ж не тут мой рай? – Чым, скажы,

прыгажуня Баргеза,

Чым, Ніпатына, яшчэ ўлешчыш каханка свайго?

Балі, прыёмы, музеі, опера, корса і гульні

Вечна рабуюць у нас скупа адмераны час.

Як не люблю я раскошы! Толькі ці рана, ці позна

Са сцёгнаў і шоўк ападзе і дарагая парча!

Хіба ж, калі да грудзей пяшчотна мілая туліць,

Ты не хацеў бы хутчэй вызваліць іх ад украс?

Хіба ж каханне паўней ты не адчуеш без стужак,

---

¹ Унутраны дворык італьянскай вілы.

Пругкіх шнуровак альбо самых каштоўных аздоб?
Прэч усё лішняе, прэч! Вось ужо на падлогу апала
Лёгка сукенка яе з-пад маёй добрай рукі.
Вось у кашульцы нясу, нібы павітуха дзіцятка,
З жарам красуню сваю ў цёплы суседні пакой.
Полагаў з шоўку няма тут,
няма вышываных матрацаў,
Толькі шырокі стаіць ложка, любові прастол.
Цешся Юнонай сваёй, сагрэты шчасцем Юпітэр:
Бог – ён смяротны ў любові, мне ў любові смерці
няма!
Радуе шчодра Амур і чалавека, і бога –
Раскалыханых спружын о, вечна любасны гімн!

XXII

Жудасныя дзве гадзюкі зганены хорам паэтаў;
Некалькі тысяч гадоў з жахам прыгадвае свет,
Піфан¹, цябе і цябе, Лернейская гідра! Толькі
Вы перабіты даўно дужай рукою багоў.
Вогненным зяхам і слінаю вы не паганіце болей
Статкі, палеткі, лясы, ніў залатыя плады.
Помслівы бог і гняўлівы, у шале сваім небывалым
Злюю пачвару наслаў, выпладка гразі на нас.

---

¹ Інакш: Піфон або Пітон (імя грэцкага міфічнага дракона).

Злыдзень цішком запаўзае ў сады святой асалоды,
Літасці не прызнае хцівы, падступны чарвяк.
Слаўся, дракон гесперыйскі! Ты паказаў сябе
мужным,
Яблыкі райскіх садоў з гонарам ты бараніў!
Гэты ж не дасць абароны – дзе ён аб’явіцца толькі,
Там і сады, і плады сэнсу няма бараніць!
Поўзае тайна ў кустах, чыстыя брудзіць крыніцы,
Пырскае слінай, плюе, труціць Амуру расу.
О ты, шчаслівы Лукрэцый! Цалкам даверыцца целу
Без пачуцця, без любві мог ты свабодна і ўмеў.
Шчасце і ты знаў, Праперцый!

Дзяўчатак з Тарпейскага гаю¹

Ці з Авентына² табе раб твой прыводзіў дамоў,
Цынтыя³ часта цябе з рук маладых адбівала,
Хоць ты няверны бываў, але здаровы заўжды.
Хто ж не баіцца цяпер прыкрою вернасць парушыць,
Хто не баіцца любві, хто ў ёй трывог не зазнаў!
Як жа цяпер? Хіба можна з жанчынаю
радасцю ўпіцца?

Ці пакладзеш галаву ёй на калені цяпер?
Ложак сямейны, развод даўно ненадзейныя сталі;
Жонка, і сябар, і муж целама наскрозь прагнілі.

---

¹ Гай Дыяны ў Рыме.

² Адзін з сямі пагоркаў, на якіх ляжыць Рым.

³ Яна ж Дыяна, багіня паляўніцтва.

О залатыя часіны!..– Любіў Юпітэр з Алімпа
То да Семелы хадзіць, то да Каліста; яму
Важна знаходзіць было чыстымі ў храме пакоі,
Дзе панавалі любоў, жарснасць і ўлада яго.
Як бушавала б Юнона, калі б у спрэчцы каханьня
Зброю атрутную муж супраць яе павярнуў!
Ды не пакінуты мы, бо нас, язычнікаў горкіх,
Крые крыло бажаства, узносіць у высі нябёс, –
Дзейсны крылаты наш бог; – будзем жа ўдзячны
Гермесу,
Зеўсаваму вестуну, лекару нашай душы.
Продкаў харомы даўно разбураны часам
няўмольным,
Толькі калоны стаяць, сведкі раскошы былой, –
Сонечны ж светлы палац будзе стаяць і давеку,
Просьбіты ўдзячныя ў ім будуць любоў спасцігаць.
Толькі прашу аднаго я ў вас, грацыі, сціпла,
Гэту малітву сваю ўзношу з глыбіняў душы:
Аберагайце мой сад, мой зацішны куточак,
Ад непамыснага зла; хай там царуе Амур.
О, хай ён дорыць заўсёды, шэльма, якому я веру,
Страхам не збруджаную радасць любоўных уцех.

XXIII

Вось запаведнік чароўны, я кветак любові чакаю,
Музы дагледзелі сад, мудра пасеялі тут.
Я ж чаранок пладаносны, ствол залаты існавання
Радасна сам пасадзіў, шчасця чакаю цяпер.
Службу нясі, мой прыапе! Чаго мне баяцца дарэмна
Злодзеяў! Сей і зрываў кветкі цудоўных уцех.
Толькі ханжоў не пускай, зласлівых і квольх
няздольцаў;
Прыйдзе каторы, зірне ў засень любві, аплые
Чыстай прыроды дарункі, – смела кладзі на яго
Сцёгнаў тых праведны гнеў – кроўю наліты ражон!

XXIV

Я стаю ў засені саду, апошняе божышча Рыма,
Варвар я грубы; мяне моцна параніў той час.
Вус гарбузовы віецца па перасохлай сцябліне,
Што пад цяжарам пладоў лопнула, нібы струна.
Вецер уладна хрусціць дубцамі пажухлых пабегаў –
Я ненавіджу зіму: з ёю ляціць вараннё
Шумнымі зграямі ў сад; лета руплівых слугі
Дзёрзка з эфірных вышынь цыркаюць на галаву.
Слота і бруд навакол! Я павінен баяцца, каб часам
Брудам самому не стаць, не размяшацца з гразёй.
Дзякую, добры мастак, што ты дапамог мне дабіцца

Месца у сонме багоў, месца па праву майго.
Хто тут Юпітэраў трон, хітра здабыты, ўмацоўваў? –
Фарбы, слановая косць, мрамур, паэзія, медзь!
З ласкай глядзяць на мяне шматкемлівыя мужчыны,
Кожны ўяўляе сабе ў творы сваё хараство.
Я не настрашу матрону, я не настрашу паненку,
Я не агідны зусім, я толькі моцны імпэт.
Хай жа твой волат магутны ятрыцца, шалам бушуе,
Голаў узносіць на кліч палкай каханкі тваёй,
Стомы не знае, пакуль ладны тузін фігур асалоды
Не расмакуеце вы, – ўсе вынаходствы любві.

3 ТРАГЕДЫ «ФАҮСТ»

(*Aus: Faust*)

Прысвячэнне

(*Zueignung*)

Вы зноў са мною, дарагія здані,
Зноў вабіце ў мінулае мой зрок,
Яно мне мроіцца, нібы ў тумане,
Але ці здольны я на дзёрзкі крок?
Ці мне даступны вашыя ўладанні?
Смялей пловіце да мяне здалёк –
Сустрэча з вамі абуджае штосьці
З былых надзей, з парываў маладосці.

Юнацкіх дзён вы асвятлілі краскі,
І вось я ўгледзеў колішняе зноў,
Перада мной цяпер, нібыта з казкі,
Паўстала дружба, першая любоў,
Успомніў скруху зноў я, слодыч ласкі
І тых з маіх няўдачлівых сяброў,
Хто, шчасце ловячы, растраціў сілы
І ўжо не вернецца назад з магільы.

Майго не ўчуюць голасу ніколі
Сябры, якіх калісь мой лашчыў спеў, –
Распаўся цесны мой гурток паволі,
Які мяне так добра разумеў.

Сярод чужых я – птушачка ў няволі,
Іх воплескі страшнейшыя за гнеў –
А тых, каго я часта цешыў лірай,
Няма са мной, даўно зляцелі ў вырай.

І зноў душа мая нястрымна рвецца,
У край маўклівых вобразаў імкне,
І ціхі шэпт няяснай песняй льецца,
Ўтуруючы золавай струне;
Хоць душаць слёзы, страх сціскае сэрца,
Але пяшчота грудзі грэе мне.
Што маю – мроіцца нібы здалёку,
Што страціў – тое зноў навідавоку.

[Маналог Фаўста]

[Fausts Monolog]

О, гукі божыя магутнасці, лагоды,
Навошта прыляцелі вы ў закутак шэры?
Лунайце там, дзе ёсць пачуцці згоды –
Я чую вестуноў, але не маю веры.
Усякі чуд – ёсць веры любае дзіця.
Я не магу ўзяцець у тья сферы,
Адкуль гучыць прызыўны кліч жыцця;
З маленства мне знаёмы гэты звон,
І сёння зноў мяне чаруе ён!
Хацеў я ўпіцца пацалункамі нябёс,
Суцішыць плоць у засені суботы,
І вось парушаны мае турботы:
Званы мне прадказалі іншы лёс –
Сум непазбыўны па гарачым леце,
Лугах у россыпе крышталёных рос,
І праз смугу нявыплаканых слёз
Угледзеў я сябе ў інакшым свеце.
Ўва мне раптоўна песня абудзіла
Юнацкай радасці паток,
І неадольных успамінаў сіла
Цяпер загубны стрымлівае крок.
Я плачу! Дык гучы, хвала харала!
Зноў да зямлі мяне ты прыкавала!

Хор вучняў
(*Chor der Jünger*)

Дух яго й цела
Узнёс Гасподзь.
У неба ўзяцела
Крылатая плоць.
Цудам нябёсы
Ты акрылі!
Горка нам слёзы
Ліць на зямлі.
Мы астаёмся
Тут у журбе.
Божа, імкнёмся
Мы да Цябе!

Хор духаў
(*Geisteschor*)

Знікні, сьдзі ты,
Морак скляпення!
Неба блакіты,
Клічце ў эфір!
Прэч пранясуцца
Хмары, завеі,
Зоры ўсміхнуцца.
Хай нас сагрэе
Сонца і мір!
Духаў чароды,
Снуйце заўсёды,
Песні спявайце,
Лётайце, грайце,
Чмур навявайце!
Воблакаў шаты
Духам крылатым
Звесьце на хаты.
Мірныя хаты
Краю людскога,
Раю каханых
Шчасцем абраных
Выбранцаў Бога!
Вінныя гронкі

Кіньма ў сасуды!
Хай сок салодкі
Пырскае ўсюды –
Поўняцца плыні
Сокамі тымі;
Льецца струменне
Цераз каменне,
Мьючы тыя
Кручы святыя.
Плыні кідаюць
Стромкія горы,
Плыні ўпадаюць
Плыўна ў азёры.
Там ля падножжа
Кветкі прыгожа
Завадзі ўкрылі.
Птушкі ў іх крылы
Гояць ад зморы,
Потым у горы,
К сонцу пад зоры,
К выспам у моры
Хутка ляцяць.
Бурныя хвалі,
Хвалі – каралі
Там зіхацяць.
Там нашы чары –
Ў песнях гуллівых,

Там наші пари –
Ї танцах чулливих,
Там наші мары,
Нашы натхненні,
Нашы памкненні
І летуценні.
У пазахмар'і
Там наш палац!
Там вып'ем з рога
Кахання святога.

Уладца Фулы слаўнай...
(*König in Thule*)

Уладца Фулы слаўнай
Меў кубак для бясед,
Каханай дар, што рана
Сышла у лепшы свет.

З яго гаючы трунак
Піў на пірах кароль,
Глядзеў на падарунак, –
Стаіўшы ў сэрцы боль.

Усім зычліўцам трона
Раздаў ён гарады,
А пры сабе да скону
Меў кубак залаты.

Сазваў на пір наказам
Ён рыцараў зямлі,
І ў зале продкаў разам
Апошні раз пілі.

І прывітаў гасціну
Сардэчна валадар,
І выпіў, і ў пучыну
Ён кінуў мілы дар

Прыбой у золкім змроччы
Той кубак падхапіў.
Кароль заплюшчыў вочы
І больш ужо не піў.

Спеў салдатаў
(*Gesang der Soldaten*)

Вежы высокія,
Вымураваныя.
Чуйныя, зоркія
Мы – чараваныя.
Крэпасці цвёрдыя
Войскам узяты!
Хочуць салдаты
Славай упіцца!
Гучнымі трубамі
Ў бітвы зазваныя.
Цяжкімі згубамі
Мы гартаваныя.
Ласкі жаноцкія,
Бітвы ды страты,
Радасці плоцкія –
Знаюць салдаты.
Хочуць салдаты
Славай упіцца,
Замкі, дзяўчаты
Мусяць скарыцца!

Песня Грэтхен за калаўроткам
(Gretchens Gesang am Spinnrade)

Мой спакой прапаў,
Спакой пагас.
Ужо не вернецца
Шчаслівы час.

Мінуў мой час,
Страшыць труна.
Свет мой пагас,
Я ў ім адна.

Душу маю
Агораў сум,
Завя́ла я
Ад горкіх дум.

У сэрцы боль,
Запал пагас,
Не вернецца
Шчаслівы час.

Каб да мяне
Прыйсці ён мог,
Як выбегла б
Я на парог.

Крок і хада,
І сіла плячэй,
Мілая ўсмешка,
Промні палкіх вачэй!

Вабная ласка,
Голас, далонь,
Вуснаў яго
Святы агонь!

Мой спакой прапаў,
Спакой пагас,
Не вернецца
Шчаслівы час.

Жаль грудзі рве –
Больш не ўтрываць:
О, каб магла
Яго ўтрымаць

І цалаваць
Усё жыццё,
З любоўю – ў смерць,
У небыццё!

ЗМЕСТ

Маім песням. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	5
Маёй маці. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	6
Травеньскі спеў. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	7
Спатканне і ростань. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	9
Спеў вандроўніка ўначы. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	11
*** (Другі спеў вандроўніка ўначы). <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	12
Боскае. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	13
Рыбак. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	16
Альховы цар. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	18
Пясняр. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	20
Копцкая песня. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	22
3 рамана «Гады навукі Вільгельма Майстэра»	23
Міньён *** (Ты знаеш край у квецені цытрын...).	
<i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	23
*** (Той, хто спазнаў тугу...).	
<i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	25
*** (Дазволь маўчаць мне...).	
<i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	26
*** (Пакуль я тут, я з вашай ласкі...).	
<i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	27

Арфіст	
*** (Хто хлеб свой са слязьмі не еў...).	
<i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	28
Рымскія элегіі. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	29
З трагедыі «Фаўст»	60
Прысвячэнне. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	60
[Маналог Фаўста]. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	62
Хор вучняў. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	63
Хор духаў. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	64
Уладца Фулы слаўнай... <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	67
Спеў салдатаў. <i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	69
Песня Грэтхен за калаўроткам.	
<i>Пераклад Васіля Сёмухі</i>	70